

JANUSZ ZIARKO

Krakowska Szkoła Wyższa im. A.F. Modrzewskiego

INFRASTRUKTURA BEZPIECZEŃSTWA W ROZWIJAJĄCEJ SIĘ AGLOMERACJI MIEJSKIEJ

Abstract: Safety Infrastructure in a Developing Urban Agglomeration. The text presents an analysis of the issues concerning the rationalisation of the information actions which improve safety in a city. It proposes a classification of threats which impair the city's life and the lives of its inhabitants. The text discusses selected factors which determine threats to the safety within urban agglomerations, with special stress being put on those factors which came into existence as a result of the socio-economic transformation in Poland. The article portrays the manner of the research actions to create a set of information for the purposes of threat prophylaxis and prevention. It presents a model of a virtual organisation which could be useful in the attempts aiming at making the information structures within the urban safety system more flexible.

Wprowadzenie

Współcześnie, aglomeracje miejskie są najbardziej dynamicznie rozwijającym się podsystemem miejskiej sieci osadniczej. W przestrzeni aglomeracji jest skoncentrowany znaczny potencjał ludnościowy, produkcyjny, usługowy i infrastrukturalny, który w połączeniu z przestrzenią fizyczną miasta tworzy określone układy społeczno-przestrzenne i ekonomiczno-przestrzenne. Olbrzymia liczba, zróżnicowana jakość i różnorodność wzajemnych powiązań strukturalnych w każdym z tych układów wpływa na prawidłowość funkcjonowania miast, a także warunkuje organizację ich codziennego życia.

Aglomeracje miejskie umożliwiają dynamiczne i twórcze łączenie wielu zmiennych, które determinują w skali makro i mikro społeczno-ekonomiczne zmiany w życiu miasta, tendencje i natężenie tych zmian, w kierunku zarówno pozytywnym, jak i negatywnym. Takie zmienne to:

- 1) tworzenie się kapitału;
- 2) rozwój intelektualny i społeczny mieszkańców;
- 3) generowanie nowej wiedzy;
- 4) szybki dostęp i obieg informacji;
- 5) postęp techniczny i technologiczny;
- 6) nowe instytucje, instrumenty prawne i ekonomiczne;
- 7) polityka społeczno-gospodarcza, przestrzenna i środowiskowa;
- 8) rynki, dochody;
- 9) tempo życia, coraz większa mobilność jednostek, rosnąca ruchliwość społeczna;
- 10) przymus społeczny i ekonomiczny;
- 11) coraz większa anonimowość kontaktów, zarówno międzyludzkich, jak i zawodowych.

Miasta tworzą sprzyjające warunki do gromadzenia zasobów finansowych, produkcyjnych, ludzkich, a także do rozwoju nowych dziedzin i form działalności gospodarczej, ale stają się też źródłem coraz liczniejszych i poważniejszych społecznych i ekonomicznych zagrożeń. O zagrożeniu mówimy wtedy, gdy mieszkańcom, czy/i instytucjom miasta grozi jakieś zło, gdyż tylko zło budzi grozę, lęk. Zagrożenia, bezpośrednio lub pośrednio mogą uniemożliwić, a przynajmniej utrudnić osiągnięcie przynależnego mieszkańcom dobra¹. Wzbudzają wśród całej miejskiej społeczności potrzebę bezpieczeństwa, wynikającą z konieczności przeciwdziałania istniejącym lub możliwym, stałym lub losowym zagrożeniom egzystencji. Mamy na myśli zagrożenia losowe występujące w formie katastrof, klęsk żywiołowych, awarii przemysłowych, wypadków w domu i przy pracy, wywołane działalnością przestępczą, zarówno zorganizowaną, jak i chuligańską, działaniami agresywnych grup społecznych, samowolą urzędów, władz, przełożonych, a także zagrożenia będące następstwem kryzysów: ekonomicznego, ekologicznego, politycznego. Zaspokajanie tej potrzeby wymaga współpracy i zaangażowania wielu instytucji publicznych i prywatnych wspólnie generujących wiedzę o bezpieczeństwie i uczących się zarządzać procesami bezpieczeństwa. Potrzeba bezpieczeństwa coraz częściej zmusza do poszukiwania bardziej efektywnych form organizacyjnych współdziałających instytucji. Niewątpliwie, nowoczesny model organizacji działającej w sferze bezpieczeństwa powinien cechować się następującymi właściwościami:

- 1) elastycznością form i ich pełnego dostosowania do lokalnych potrzeb, tradycji i rzeczywiste występujących problemów;

¹ J. Kalinowski (1987), s. 44-46.

- 2) tolerancją niepewności;
- 3) dostosowaniem działań do sytuacji;
- 4) inteligencją;
- 5) kooperacją.

Oznacza to konieczność przełamania praktyki powielania dotychczasowych wzorców organizacyjnych i funkcjonalnych, oraz tych, które ukształtowały się w najwyżej rozwiniętych krajach Zachodu, a które w innych warunkach kulturowych i społeczno-ekonomicznych są z reguły dysfunkcyjne, przybierając postać niekiedy patologiczną². Wiąże się to, najogólniej mówiąc, z programowaniem takich systemów zarządzania bezpieczeństwem, które umożliwiając odzwierciedlanie złożoności i dynamizmu sfery społeczno-ekonomicznego bezpieczeństwa pozwalają jednocześnie:

- 1) racjonalnie dobierać zasoby;
- 2) wdrażać optymalne sposoby działania;
- 3) budować ludzki i infrastrukturalny potencjał bezpieczeństwa adekwatny do skali i rodzajów zagrożeń;
- 4) dzielić ryzyko i koszty, między zaangażowane w utrzymanie bezpieczeństwa strony.

1. Czynniki determinujące zagrożenia bezpieczeństwa w aglomeracjach miejskich

Już na podstawie ogólnych analiz i studiów możemy wnioskować, że zmieniająca się na obszarach aglomeracji miejskich ilościowa i jakościowa struktura zagrożeń nie jest samoistna, lecz ma różnorodne źródła. W ślad za postępującymi w naszym kraju przeobrażeniami w strukturze i przestrzennym zróżnicowaniu rozwoju społeczno-ekonomicznego, szczególnie na obszarach miast potęgują się dotychczasowe zagrożenia, pojawia również się cała gama nowych. Dostrzega się wiele dotychczas nieobserwowanych, wielokierunkowych relacji i zależności obniżających poczucie bezpieczeństwa obywateli. Są one wywoływane zmieniającymi się potrzebami społeczności lokalnych i rosnącymi trudnościami w ich zaspokajaniu. Wpływ na nie ma:

- 1) zmniejszenie zakresu interwencji państwa;
- 2) nie w pełni zadowalająca sprawność działania instytucji gospodarczych, oświatowych, ochrony zdrowia, kultury, służb bezpieczeństwa;

² J. Gąciarz (1991), s. 65.

- 3) deficyt wykwalifikowanych kadr;
- 4) niedoinwestowanie infrastrukturalne;
- 5) zmiana struktury własności;
- 6) niska jakość niektórych uregulowań prawnych.

Otwarcie gospodarki polskiej na konkurencję rynkową i gospodarkę globalną, wywołało w sferze społeczno-ekonomicznej, oprócz zjawisk pożądanых, wiele zjawisk jednoznacznie negatywnych. W obszarach o wysokiej koncentracji sektorów, które utraciły konkurencyjność (np. przemysł lekki w aglomeracji łódzkiej, przemysł wydobywczy, stalowy i metalowy na Górnym Śląsku i wiele innych) obserwujemy upadek wielkich zakładów przemysłowych, skutkujący znacznym spadkiem zatrudnienia, a tym samym wzrostem poziomu bezrobocia. Wśród bezrobotnych młodzież jest grupą, która w szczególny sposób odczuwa zagrożenie swojej egzystencji. Stopa bezrobocia wśród osób w wieku do 25 lat jest wysoka i waha się w granicach 40%, co potęguje narastanie frustracji, poczucia niepewności i niepokoju o przyszłość, sprzyja radykalizacji zachowań. Nasila się też zjawisko bezrobocia długotrwałego (ok. 48% bezrobotnych) i dezaktywacji zawodowej bezrobotnych (ok. 70%). Jednocześnie narasta zróżnicowanie dochodów i rozszerzanie się stref ubóstwa. Istotnym problemem staje się przestrzenna koncentracja ubóstwa na terenach miast, znajdująca swój wyraz w powstających, coraz liczniejszych enklawach biedy. Skutkuje to marginalizacją, a nawet wykluczeniem znacznych grup mieszkańców tych obszarów ze społecznego życia. Staje się źródłem rozwoju różnego rodzaju zagrożeń i patologii. Sytuacja taka przyczynia się do pogłębiania się dysproporcji między możliwościami, jakie ludziom stwarza rozwijające się miasto, odczuwanymi przez ludzi potrzebami, a rokowaniami na szybkie ich zaspokojenie. Sprawia to, że intensyfikują się grupy ludzi dążących do nielegalnego, ale szybkiego i łatwego wzbogacenia się, co rozszerza sferę drobnej i zorganizowanej przestępczości.

Następstwem przeobrażeń jest także, obserwowana w wielu miastach w Polsce, społeczno-ekonomiczna degradacja niektórych dzielnic, a nawet całych miast. Zjawisko to, wywołane utratą przez miasta dotychczasowych funkcji administracyjnych, gospodarczych, kulturalnych, przejawia się postępującą dekapitalizacją zabudowy miejskiej i przestrzeni urbanistycznej, ograniczeniem działalności gospodarczej i społeczno-kulturalnej, niedostatkami kadr organizatorskich, brakiem klimatu społecznego sprzyjającego przedsiębiorczości.

Wskazać trzeba również występowanie znacznej ruchliwości przestrzennej ludzi, zwłaszcza nasilania się migracji ludzi poszukujących lep-

szych warunków życia. Prowadzi to do osłabiania, a nawet rozpadu, różnorodnych więzi w ramach społeczności lokalnych, a także gotowości respektowania wielu tradycyjnych, do tej pory niekwestionowanych, wartości i towarzyszących im form współistnienia. Skutkuje tym, że sąsiedzi siebie nie znają, a nawet nie rozpoznają. Ludzie nie reagują na zagrożenia, jeżeli ich nie dotyczą. Tolerują łamanie społecznie wypracowanych i akceptowanych norm współżycia. Zmniejsza się też ludzka gotowość do okazywania swojej dezaprobaty na społecznie naganne zachowania. Maleją także chęci do współdziałania z różnymi instytucjami (np. policją, pomocą społeczną) na rzecz przezwyciężania coraz liczniejszych zagrożeń i patologii. Wszystko to może sprawiać wrażenie, jak gdyby społeczeństwo traciło zdolność do reagowania na ważne dla niego sprawy, przerzucając za nie odpowiedzialność na wyspecjalizowane instytucje. Na tym tle następuje rozkład – nieraz daleko idący – funkcji kontroli społecznej, realizowanej do tej pory na płaszczyźnie rodziny, społeczności lokalnej czy zawodowej. Mniema się coraz częściej, że reakcja na przejawy zagrożeń i patologii społecznych należy do statutowych zadań odpowiednich instytucji, a samemu zwolnionym się jest z odpowiedzialności³.

Powyższe uwagi skłaniają do wniosku, że ważnym elementem strategii rozwoju miasta powinny być przedsięwzięcia tworzące możliwości do wykształcenia się efektywnie działającego społeczeństwa, tzn. działającego według standardów sprawności informacyjnej, organizacyjnej, gospodarczej, technologicznej. W przypadku realizacji potrzeby bezpieczeństwa w rozwijającym się mieście problem sprowadza się do poszukiwania takich organizacyjnych form kooperacji różnych miejskich instytucji i społeczeństwa, które będą gwarantować swobodę działania jednostek, grup i instytucji społecznych, ale i stworzą warunki do ich harmonijnego współdziałania.

Sprostać tym wymaganiom mogą wirtualne formy organizacyjne, które są zdolne połączyć wszystkie miejskie instytucje i społeczeństwo chcące pracować dla swojego bezpieczeństwa. Wewnętrzne zorganizowanie mechanizmów wiążące części składowe organizacji wirtualnych opierają się na koncepcji struktury sieciowej. Dlatego, potrzeba bezpieczeństwa wymaga, aby zastępować pionowe, często zbiurokratyzowane struktury, poziomymi sieciami organizacyjnymi. Działanie w strukturach sieciowych i współpraca między jednostkami w sieci może umożliwić minimalizację prawdopodobieństwa wystąpienia na

³ W. Kwaśniewicz (1991), s. 112-114.

obszarze aglomeracji zjawisk kryzysowych i związanych z nimi licznych zagrożeń czyhających na człowieka. Stwierdzić trzeba, że wirtualizacja działania w sferze bezpieczeństwa może być znakomitym rozwiązaniem. Wirtualne formy organizacji bazując na „centrach kompetencji kluczowych” dysponują umiejętnościami aktywnego tworzenia wizji i misji bezpieczeństwa w aglomeracjach miejskich, a także mają zdolności kształtowania strategii globalnych, skoordynowanych ze strategiami cząstkowymi instytucji angażujących się w budowanie systemu bezpieczeństwa⁴. Pozwalają też na elastyczne łączenie profesjonalnych jednostek będących liderami w wyspecjalizowanych dziedzinach w jeden bardzo silny organizm⁵ legitymujący się swoistymi kompetencjami, które pozwalają odpowiadać na wyzwania otoczenia.

2. Bezpieczeństwo jako potrzeba społeczna w środowisku zurbanizowanym

Zaspokajanie potrzeby bezpieczeństwa na obszarach aglomeracji wymaga, od wielu podmiotów publicznych i prywatnych, spójnej polityki bezpieczeństwa, przemyślanych strategii działania, ścisłej i wytrwałej współpracy dla tworzenia warunków bezpiecznego rozwoju i funkcjonowania miasta. Realizacja tej potrzeby wymaga od wszystkich społeczno-gospodarczych instytucji i społeczeństwa nastawienia poszukującego, które⁶:

- tworzy działania wytwarzające wiedzę, traktowaną jako część infrastruktury bezpieczeństwa, wyjaśniającą zjawiska w układzie: zagrożenia – bezpieczeństwo;
- inicjuje wytwarzanie, adaptację, modyfikację oraz rozpowszechnianie innowacji i nowych technologii bezpieczeństwa;
- inspiruje podejmowanie czynności zapobiegawczych, przygotowawczych, zaradczych i normalizujących, wspomaganych głównie przez:
 - monitorowanie zmian w aspekcie poziomu bezpieczeństwa w każdej sferze społeczno-ekonomicznego życia miasta oraz ciągłe aktualizowanie informacji o zagrożeniach;
 - diagnozowanie przeobrażeń w strukturach społecznych, instytucjonalnych, ekonomicznych i ich wpływu na poziom bezpieczeństwa;

⁴ M. Bednarczyk (2000), s. 185-190.

⁵ W.W. Grudzewski, I.K. Hejduk (2000), s. 165-173.

⁶ J. Ziarko (2001, s. 49-71.

- prognozowanie zmiennych w czasie warunków i sytuacji mogących sprzyjać wywoływanu i rozprzestrzenianiu się zagrożeń;
- buduje sprawny instytucjonalny podsystem bezpieczeństwa, zmierzający ku czynieniu miejskiej egzystencji bezpieczną.

Dla analizy potrzeby bezpieczeństwa i zagadnień związanych z jej zaspokojeniem wykorzystamy koncepcję rozumienia potrzeby Kocowskiego, według którego „potrzebą człowieka ze względu na dany cel jest każdy niezbędny lub sprzyjający warunek tego celu, dający się określić obiektywnie”⁷.

W myśl tej koncepcji bezpieczeństwo jako potrzeba, rozpatrywane z perspektywy jednostki lub grupy społecznej, narodu, instytucji, miasta, regionu czy państwa – to racjonalne kreowanie indywidualnych i instytucjonalnych warunków i takie ich rozmieszczanie i wykorzystanie, że chronią życie, zdrowie, mienie, dają ludziom i organizacjom poczucie pewności i spokoju dla swojej istoty i swojego istnienia, stwarzają możliwości realizacji własnych i społecznych aspiracji.

Zgodnie z tą definicją potrzeba bezpieczeństwa jest pojęciem oznaczającym relację trójstronną, zachodzącą między pewnym systemem, celem tego systemu i warunkiem realizacji tego celu. Realizacja tej potrzeby jest warunkowana tworzeniem infrastruktury bezpieczeństwa i wypracowaniem metod jej sprawnego wykorzystania. Infrastruktura bezpieczeństwa to zespół urządzeń, mechanizmów i organizacji, które jako niezbędne umożliwiają jednostkom, społecznościom i instytucjom właściwą realizację potrzeby bezpieczeństwa. Rozważania nad problemem zaspokajania tej potrzeby wymagają zaproponowania bardziej rozbudowanego i sprecyzowanego systemu pojęciowego, który określałby zagadnienia tworzenia infrastruktury bezpieczeństwa i wypracowania metod jej sprawnego wykorzystania. Wyróżniono i scharakteryzowano niektóre takie pojęcia: tj. podmiot bezpieczeństwa, cel bezpieczeństwa, przedmiot bezpieczeństwa, relacje bezpieczeństwa i treści bezpieczeństwa⁸.

2.1. Podmiot bezpieczeństwa

W społeczeństwie zurbanizowanym *podmiotami bezpieczeństwa* są systemy realizujące swoje cele (przedsięwzięcia) – władze rządowe i sa-

⁷ T. Kocowski (1982), s. 66.

⁸ Terminologię tworzącą system pojęciowy opisujący potrzebę bezpieczeństwa, czyli pojęcia: podmiot bezpieczeństwa, cele bezpieczeństwa, przedmiot bezpieczeństwa, relacje bezpieczeństwa, treści bezpieczeństwa, opracowano na podstawie T. Kocowski, *op. cit.*, s. 66-69.

morządowe (centralne, regionalne, lokalne), władze gospodarcze, publiczne i prywatne instytucje bezpieczeństwa (policje, straże, pogotowia, inspekcje), instytucje edukacyjno-badawcze, gospodarcze, finansowe, wspierające, grupy społeczne i jednostki ludzkie. Warunkami realizacji celów, w aspekcie zaspokojenia potrzeby bezpieczeństwa, są sprawnie zorganizowane działania podmiotów bezpieczeństwa, na które składają się systemy zachowań:

- 1) odpowiednich do sytuacji stanowiących lub mogących stanowić zagrożenie;
- 2) stosownych do pełnionych ról i zajmowanych pozycji społecznych;
- 3) adekwatnych do indywidualnych i społecznych orientacji i znaczeń przypisywanych wartościom, instytucjom, działaniom – pozwalające rozwiązywać, własnymi i/lub publicznymi siłami i środkami, układy niepewności, przeciwności i zagrożeń, które mogłyby niszcząco oddziaływać na ludzi, organizacje i ich mienie, np. działania profilaktyczne i prewencyjne policji, instytucji edukacyjnych, służb pomocy społecznej i ludności w środowiskach potencjalnie przestępczych, ukierunkowane na utrzymanie i rozwój pożądaných standardów bezpieczeństwa.

2.2. Cel bezpieczeństwa

Celami bezpieczeństwa będą te cele podmiotów, których realizacja jest uwarunkowana osiągnięciem tych wszystkich zamierzeń, które zaspokajają potrzebę bezpieczeństwa, np. zmniejszenie przestępczości, spokojne, przyjazne miasto.

2.3. Przedmioty bezpieczeństwa

Kluczowe znaczenie dla sprawnego działania w sferze bezpieczeństwa ma identyfikacja tych wszystkich rzeczy, zdarzeń, ogniów, procesów, nazywanych tu przedmiotami bezpieczeństwa, których posiadanie lub udostępnienie stanowi dla podmiotu bezpieczeństwa warunek realizacji określonych zamierzeń. *Przedmioty bezpieczeństwa* to realne obiekty mające szeroki status ontologiczny. Mogą nim być: osoba, rzecz, własność rzeczy, proces w otoczeniu, sprawności i czynności własne lub innych osób czy instytucji, które projektują i realizują działania na rzecz bezpieczeństwa, to także usługa zapewniająca bezpieczeństwo, wiedza, informacja, zależność czy relacja interpersonalna; np. środowiskowy system informacji o zagrożeniach przestępczością. Tworzone konfigu-

racje przedmiotów bezpieczeństwa i ich elastyczne organizacyjne formy dostosowane do sytuacji w otoczeniu, to czynniki umożliwiające podmiotom bezpieczeństwa korzystanie z posiadanych i nabywanie nowych kompetencji, stwarzające większe możliwości skutecznego reagowania na aktualne i przyszłe zagrożenia. Nieuchronny i negatywny wpływ na poziom spełniania potrzeby bezpieczeństwa ma deficyt w sferze przedmiotów bezpieczeństwa, a głównie w zakresie koncepcji ich identyfikacji i wykorzystania. Sytuacja taka nakazuje podejmowanie intensywnych poszukiwań w sferach:

- podnoszenia jakości współpracy między podmiotami dysponującymi określonymi grupami przedmiotów bezpieczeństwa;
- dynamizowania rozwoju instytucji generujących przedmioty bezpieczeństwa, odpowiadające ilościowo i jakościowo na płynące ze środowiska miejskiego zapotrzebowanie;
- usprawniania koordynacji działań i zarządzanie procesami wytwarzania i spożytkowania przedmiotów bezpieczeństwa w rozwiązywaniu sytuacji groźnych.

2.4. Relacje bezpieczeństwa

To związki i zależności zachodzące między podmiotami bezpieczeństwa, celami bezpieczeństwa i przedmiotami bezpieczeństwa będącymi w dyspozycji podmiotów, tworzone w kontekście występujących na terenie miasta zagrożeń. W układach sieciowych relacje między podmiotami opierają się na zasadzie wymiany (a nie podległości) i polegają na tym, że posiadanie, wykorzystanie czy udostępnienie przedmiotu bezpieczeństwa stanowi dla podmiotu bezpieczeństwa warunek realizacji zamierzeń. Jest wiele argumentów wskazujących na to, że wirtualizacja działań podmiotów bezpieczeństwa w układach sieciowych jest tym czynnikiem, który może najbardziej sprzyjać sprawnemu zaspokajaniu potrzeby bezpieczeństwa. Niektóre argumenty przemawiające za wirtualizacją to⁹:

- możliwość efektywnego wykorzystania potencjału partnera na powiększonym przez sieci obszarze działania;
- korzyści występowania w koalicji w sytuacjach przerastających możliwości pojedynczego podmiotu;
- efektywniejsze procesy wzajemnego uczenia się podmiotów powiązanych długotrwałymi więzami kooperacyjnymi.

⁹ R. Domański (1997), s. 95.

Zarządzanie i koordynacja w układach sieciowych wymagają odejścia od metod tradycyjnych i wprowadzenia rozwiązań promujących współpracę, większą otwartość i elastyczność relacji między podmiotami. Możemy tutaj wyróżnić zarządzanie w mikroskali, odnoszące się do zarządzania poszczególnymi organizacjami oraz makroskali, dotyczące zarządzania i koordynowania całej sieci organizacji ze sobą współdziałających. Makrozarządzanie jest uzasadnione tym, że efektywność całości zależy nie tylko od działań poszczególnych organizacji, ale także od sprawności całego systemu¹⁰.

2.5. Treść bezpieczeństwa

To pełne określenie danego warunku realizacji celu. Obejmuje m.in., przedstawienie zasad tworzenia wirtualnej sieci podmiotów bezpieczeństwa, dobór odpowiednich przedmiotów bezpieczeństwa, procedur działania, stosownych do sytuacji stwarzającej zagrożenie. Obejmuje opis wzorów zachowań kooperacyjnych podmiotów, metod dotyczących wykorzystania przedmiotów, np. ilości, częstości i sposobu ich udostępnienia podmiotowi. Ustalenia wymaga także miejsce danego warunku w systemie bezpieczeństwa, jak również określenie tego, dla ilu i jakich celów jest to warunek realizacji; czy jest to warunek niezbędny, czy tylko sprzyjający, czy jest to warunek bezpośredni, czy składnik innego warunku oraz czy przedmiot bezpieczeństwa może być substytuowany, jak długo może być tolerowany stan niedoboru poczucia bezpieczeństwa.

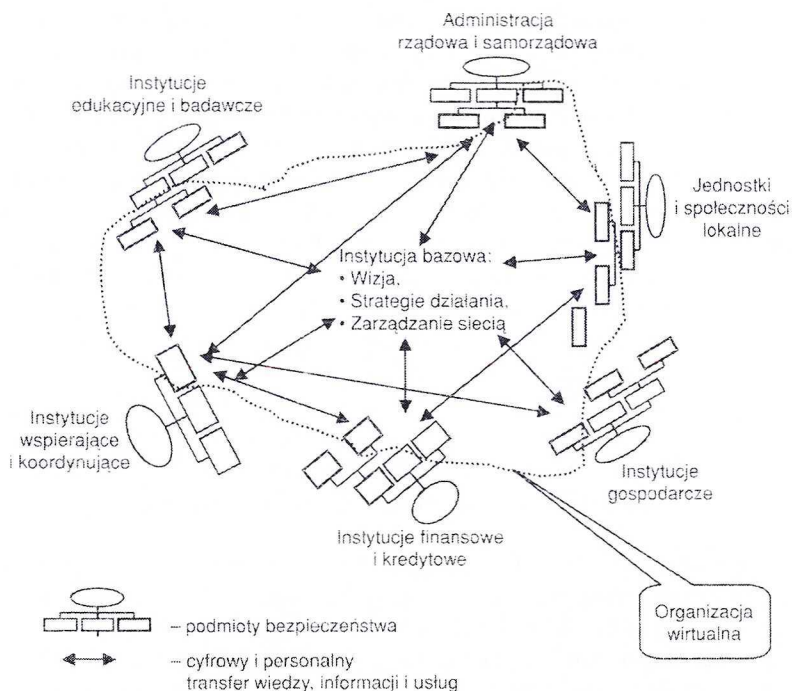
3. Model wirtualnej organizacji działającej w systemie bezpieczeństwa

Formy zorganizowania i funkcjonowania podmiotów bezpieczeństwa w ramach zaspokajania potrzeby bezpieczeństwa podlegają wielokierunkowym przekształceniom. Przekształcenia te determinowane są głównie koniecznością skutecznego przeciwdziałania rozwijającym się nowym rodzajom zagrożeń, dynamice ich rozprzestrzeniania się, a także rosnącymi wymaganiami dotyczącymi minimalizowania skutków ich oddziaływania na społeczeństwo i jego instytucje. Korzystnym zjawiskiem w sferze działań zaspokajających potrzebę bezpieczeństwa

¹⁰ M. Miedziński (2001), s. 211-219.

są dążenia zmierzające do ich dywersyfikacji. Jest to zjawisko szczególnie korzystne wtedy, gdy uczestniczące w działaniu podmioty bezpieczeństwa tworzą elastyczne struktury, które są zdolne uruchamiać kreacyjne i innowacyjne dziedziny działalności w sferze bezpieczeństwa, angażować administrację, różne instytucje i ludność oraz redukować struktury nieefektywne. Trzeba podkreślić, że sfera bezpieczeństwa o zróżnicowanej i zharmonizowanej strukturze może dysponować o wiele większymi możliwościami ludzkimi i materialnymi, które może wykorzystać do zapobiegania i zwalczania różnorodnych zagrożeń¹¹.

Pojęcie „wirtualna organizacja działająca w systemie bezpieczeństwa” oznacza zbiór podmiotów bezpieczeństwa przestrzennie rozproszonych, realizujących wspólnie przedsięwzięcia zmierzające do zaspo-



Ryc. 1. Model organizacji wirtualnej działającej w miejskim systemie bezpieczeństwa

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie: Z. J. Kłonowski (2000), s. 194.

¹¹ R. Domański (1997), s. 45.

kojenia potrzeby bezpieczeństwa, dobieranych dynamicznie – według kryterium procesowego – do realizacji i na czas realizacji określonych zadań¹². Organizację taką tworzy sieć uczestników, którzy zostali zintegrowani wokół określonego przedsięwzięcia. Integrator – instytucja bazowa, musi mieć pewne wyróżniające kompetencje, które pozwalają mu scałić kluczowe kompetencje jednostek składowych, co może prowadzić do uzyskania efektu synergii umiejętności i wiedzy (ryc. 1).

Podstawą funkcjonowania wirtualnej organizacji działającej w systemie bezpieczeństwa są sieci komunikacyjno-informatyczne. Zaawansowana technologia informatyczna umożliwia budowanie infrastruktury informacyjnej, na pięciu różnych poziomach strukturalnych: informacyjnym, przestrzennym, technicznym, technologicznym, organizacyjnym, co czyni z tej organizacji formę niezwykle elastyczną, która niejednokrotnie skuteczniej może przeciwdziałać zagrożeniom niż organizacje tradycyjne.

Podsumowując wskażemy na niektóre szanse wirtualizacji organizacji działających w systemie bezpieczeństwa¹³:

- realizację proaktywnej polityki bezpieczeństwa;
- wzrost elastyczności działania ukierunkowanego na innowację;
- elastyczne i z wyprzedzeniem przeciwdziałanie potencjalnym zagrożeniom;
- tworzenie nowych wyróżniających kompetencji;
- bardziej efektywne wykorzystanie możliwości ludzi i instytucji współtworzących bezpieczną rzeczywistość społeczną;
- redukcję kosztów bezpieczeństwa;
- budowanie pozytywnego wizerunku bezpiecznego miasta.

Literatura

- Bednarczyk M., 2000, *Organizacja i zarządzanie przedsiębiorstwem wirtualnym*; [w:] *Przedsiębiorstwo przyszłości*, W. W. Grudzewski, I.K. Hejduk, Difin (red.). Warszawa.
- Domański R., 1997, *Przestrzenna transformacja gospodarki*. Wyd. Naukowe PWN, Warszawa.
- Gąciarz J., 1991, *Drogi rozwoju społeczeństw w warunkach dominacji globalnych zależności*, [w:] *Spółczesność polskie: wyzwania i dylematy rozwojowe*, J. B. Sobczak (red.). UJ, Kraków.

¹² Z. J. Klonowski (2000), s. 193.

¹³ M. Bednarczyk (2000), s. 190.

- Grudzewski W. W., Hejduk I. K., 2000, *Charakterystyka organizacji wirtualnej*, [w:] *Przedsiębiorstwo przyszłości...*, op. cit.
- Kalinowski J., 1987, *Zagrożenia ideowe współczesnego człowieka*, [w:] *Człowiek w poszukiwaniu zagubionej tożsamości*. KUL, Sympozja Instytutu Jana Pawła II, nr 1, Lublin.
- Klonowski Z. J., 2000, *Systemy informatyczne zarządzania wirtualnymi organizacjami gospodarczymi*, [w:] *Przedsiębiorstwo przyszłości...*, op. cit.
- Kocowski T., 1982, *Potrzeby człowieka. Koncepcja systemowa*. Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk, Łódź, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wyd. PAN.
- Kwaśniewicz W., 1991, *Zmiany makrostrukturalne społeczeństwa polskiego (1939-1989)*, [w:] *Spółeczeństwo polskie...*, op. cit.
- Miedziński M., 2001, *Koordinacja procesów innowacji na przykładzie polskiego województwa*, [w:] *Gospodarka oparta na wiedzy. Wyzwanie dla Polski XXI wieku*, A. Kukliński (red.). Warszawa.
- Ziarko J., 2001, *Wychowanie dla bezpieczeństwa*, [w:] *Edukacja alternatywna*, B. Owczarska (red.), nr 1/2001. Łódź.